

İbn Rüşd ve Thomas Aquinas'ta
AKILLARIN BİRLİĞİ

Mehmet Ata AZ

Eskiyeni Yayınları: 54

İbn Rüşd ve Thomas Aquinas'ta
AKILLARIN BİRLİĞİ

Mehmet Ata AZ

© FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ.
(Sertifika no: 13178)

Kapak Resmi: Giovanni di Paolo (1399-1482), (St. Thomas Aquinas Confounding Averroës) 1445-50, Saint Louis Art Museum, Missouri. <http://idlespeculations-terryprest.blogspot.com/2015/03/averroes-and-triumph-of-saint-thomas.html>
(Givonni, resimde Aquinas'ı üstte İbn Rüşd'ü de yerde uzanan şekilde tasvir ederek Aquinas'ın eleştirileriyle İbn Rüşd'ün görüşlerinin Avrupa'daki etkisini kıldığını anlatmıştır.)

Mizanpaj ve Kapak
FCR

Baskı ve Cilt
SAGE Yayıncılık Rek. Mat. San. Tic. Ltd. Şti.
Kazım Karabekir Cd. Uğurlu İş Merkezi No: 97/24
Tel: 0 312. 341 00 02 İskitler/ANKARA
(Sertifika no: 14721)

1. Baskı: Şubat 2019

ISBN: 978-605-5978-63-1

FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ.
Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1 Ulus-Altındağ/ANKARA
Tel: (0312) 310 08 60 (pbx) - Fax: (0312) 311 47 89
Web: www.eskiyeni.org • e-mail: fcr@fcr.com.tr

İbn Rüşd ve Thomas Aquinas'ta
AKILLARIN BİRLİĞİ

Mehmet Ata AZ

Ankara 2019

Mehmet Ata AZ

Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nden mezun oldu (2003). Aynı üniversitenin Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Bölümü-Din Felsefesi'nde "*Kudret Sıfat Bağlamında Taş Paradoksu*" başlıklı yüksek lisansını (2006), daha sonra da "*İlahi Basitlik Bağlamında Tanrı'nın Bilinebilirliği: İbn Sina ve Thomas Aquinas Örneği*" adlı çalışmasıyla doktorasını tamamladı (2013). Doktora döneminde Şırnak Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde Araştırma Görevlisi olarak göreve başladı. 2013 yılından itibaren aynı üniversitede Yrd. Doç. olarak görevine devam etti. 2015 yılında Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi, Felsefe ve Din Bilimleri Bölümü-Din Bilimleri Anabilim Dalı (Din Felsefesi)'na geçiş yaptı. Doktora ve doktora sonrası akademik çalışmalarını sürdürmek amacıyla yurtdışında farklı üniversitelerde bulunan yazar, halen aynı üniversitede görevini sürdürmektedir.

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ-----	7
GİRİŞ-----	9

BİRİNCİ BÖLÜM

İBN RÜŞD'ÜN ŞERHLERİNDE HEYÛLÂNÎ/MÜMKÜN AKIL -----	33
1. <i>el-Muhtasar fi'n-Nefs</i> Eserinde Heyûlânî Akıl -----	39
2. <i>Telhisu Kitabu'n-Nefs</i> Eserinde Heyûlânî Akıl -----	55
3. <i>Şerhu'l-Kebir li-Kitabi'n-Nefs li-Aristo</i> Eserinde Heyûlânî Akıl -----	69
Genel Değerlendirme -----	92

İKİNCİ BÖLÜM

AQUINAS'IN ELEŞTİRİLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ-----	97
1. Heyûlânî Akıl mı, Mümkün Akıl mı?-----	102
2. Heyûlânî Akıl, Nefsin Akleden Bir Kuvvesi mi, Aynk Bir Akıl mı? ---	108
3. Heyûlânî Akıl, Tek ve Müşterek Bir Akıl mı?-----	135
3.1. Heyûlânî Aklın Belirlenmemiş Tabiata Sahip Olması Delili	150
3.2. Akledilirlerin İki Yönlü Mahalle Sahip Olduğu Delili -----	161
3.3. Bireyin Akletmesinin İmkânı Eleştirisi -----	177
3.4. Aklın, (Nefsin Bir Kuvvesi Anlamında) Bedenin Sureti Olup Olmaması -----	212
4. Nefsin Ölümsüzlüğü ve Kişisel Kimliğin Devamlılığı -----	225
4.1. Şerhlerdeki Nefs Anlayışı-----	225
4.2. İbn Rüşd'ün Şerhleri Dışındaki Eserlerinde Savunduğu Nefs Anlayışı -----	243
Genel Değerlendirme -----	250

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

AKLIN BİRLİĞİ MESELESİNDE İBN RÜŞDCÜLERE REDDİYE-----	259
1. Reddiyyenin Tarihsel Gelişimi -----	261
2. Reddiyyenin İçeriği-----	273
3. Aklın Birliği Meselesinde İbn Rüşdcülere Reddiye Metninin Tercümesi -----	281
3.1. Birinci Bölüm: Aristoteles'in Mümkün (Potential) Akıl Anlayışı (I-50) -----	281

3.2. İkinci Bölüm: Aristo Şarihlerinin Mümkün Aklın, Bireyle İlişisine Dair Görüşleri (51-59)-----	319
3.3. Üçüncü Bölüm: Aklın Birliğinin Temel Argümanları (60-85)--	325
3.4. Dördüncü Bölüm: Bütün İnsanların Tek-Bir Akla Sahip Olduğu Tezinin Reddine Dair Argümanlar (86-98)-----	344
3.5. Beşinci Bölüm: Mümkün Aklın Kesretine Yönelik Eleştirilerin Bertaraf Edilmesi (99-124) -----	356

KAYNAKÇA -----	377
DİZİN -----	395

ÖN SÖZ

Çalışmamızda, İbn Rüşd'ün Aristo'nun *De Anima* eserine yazdığı farklı hacimdeki üç şerhinde -özellikle de *Şerhu'l-Kebir*'de- savunduğu akılların birliği ve müşterekliği tezini, Aquinas'ın *Akılların Birliği Meselesinde İbn Rüşd'ülere Reddiye* eserindeki eleştiriler bağlamında ele aldık. Aristo'nun akıl doktrinini benimsediği ve filozofun akıl anlayışını doğru şerh ettiği iddiasında olan her iki filozofun aklın mahiyeti, gerçekliği, kısımları ve işleyişi meselesinde farklılaşmasının nedenlerini belirlemeye çalıştık. Aquinas'ın reddiyesindeki eleştirileri ilk bakışta, İbn Rüşd'ün akılların birliği ve ayrıklığı anlayışından tamamen farklılaştığı ve Aquinas'ın akıl doktrininin İbn Rüşd'ün akıl anlayışının bir reddiyesi olduğu izlemine vermekle birlikte, her iki filozofun Aristo'nun akıl anlayışını esas almaları nedeniyle aralarında ciddi benzerlikler bulunduğu; Aquinas'ın akıl doktrinini temellendirirken İbn Rüşd'den ciddi anlamda etkilendiği; Aquinas'ın eleştirilerinin iddia edilenin aksine sadece felsefi kaygılarla yapılmadığı, teolojik kaygıların da belirleyici olduğu; eleştirilerinin aksine İbn Rüşd'ün akılların birliği tezinin rasyonel, makul ve tutarlı argümanlar üzerine kurulu bir tez olduğu anlaşılmaktadır.

Çalışmamızın birinci bölümünde, Aquinas'ın eleştirilerinin haklılık değerini belirlemek adına ilkin, İbn Rüşd'ün her üç şerhteki akıl doktrininin gelişim ve değişim sürecini gerekçeleri bağlamında belirlemeye çalıştık; ikinci bölümde, Aquinas'ın reddiyesinde dile getirdiği eleştirilerin argümanlarını ve arka plandaki felsefi ve teolojik kaygıları İbn Rüşd'ün görüşleri bağlamında ele alıp eleştirilerinin haklılık değerini belirlemeye çalıştık; üçüncü bölümde de Aquinas'ın İbn Rüşd ve İbn Rüşd'ülere akılların birliği tezini eleştirmek maksadıyla kaleme aldığı reddiyesinin tercümesini yaptık.

Çalışma sürecinde, Aquinas'ın reddiyesindeki argümanları ve eleştirileri anlamamda ve değerlendirmemde izahlarıyla bana yardımcı olan Thérèse Scarpelli Cory'e şükranlarımı iletmek isterim. Meřakkatli ve uzun araştırma ve yazma sürecinde bana sabırla katlanan eşime de müteşekkirim.

Mehmet Ata AZ
Notre Dame